Conclusie van de Advocaat-Generaal K. Roemer van 2 maart 1966 [1]

Mijnheer de President, mijne heren Rechters,

Verzoeker in de beide zaken, waarin ik heden mijn conclusies heb te nemen, is ambtenaar van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie. Hij trad op 1 juli 1958 in dienst en werd aanvankelijk op de vertaalafdeling van de Commissie te Brussel te werk gesteld. Later — in 1960 — werd hij op eigen verzoek overgeplaatst naar Ispra, waar hij zich als ambtenaar in de loopbaan A/5 - A/4 met de behandeling van de pers- en voorlichtingsaangelegenheden van het reactorcentrum zag belast.

In mei 1964 meende de directeur van het reactorcentrum een onderzoek te moeten instellen naar onregelmatigheden, die door verzoeker in de uitoefening van zijn functie zouden zijn begaan. Dit onderzoek heeft er toe geleid, dat verzoeker op 3 juli 1964 overeenkomstig artikel 86, alinea 2, onder b, van het Statuut van de ambtenaren, wegens bepaalde — met name genoemde — gedragingen schriftelijk werd berispt. Deze lichte disciplinaire straf heeft verzoeker zonder protest aanvaard.

Enige maanden later achtte de Commissie termen aanwezig tot een nieuw (voortgezet) onderzoek naar verzoekers ambtelijk gedrag. Op 25 september 1964 werd hij door het hoofd van het beveiligingsbureau van de Commissie (de overeenkomstig artikel 77 van het verdrag opgerichte afdeling veiligheidscontrole) aan een verhoor onderworpen. Op dezelfde dag stelde de directeur van het reactorcentrum hem er van in kennis, dat men hem ingevolge artikel 88, alinea 1 en 2, van het Statuut van de ambtenaren, met behoud van bezoldiging had geschorst. De directeur gaf voorts last tot verzegeling van verzoekers bureau en ontzegde hem de toegang tot de terreinen.

Hangende de schorsing besloot de Commissie verzoeker niet op zijn post als afdelingshoofd te Ispra te laten; zij gelastte bij besluit van 9 december 1964 zijn overplaatsing naar Brussel, alwaar hij als hoofdadministrateur werd verbonden aan de bibliotheek van het directoraat Verspreiding van kennis. Het besluit werd verzoeker op 22 december 1964 betekend met de mededeling, dat hem nader zou worden bericht op welke dag hij zijn werkzaamheden zou hebben te aanvaarden; dit laatste is geschied bij nota van de directeur-generaal administratie d.d. 11 januari 1965, waarin verzoeker werd uitgenodigd zich op 25 januari 1965 te 9.00 uur des ochtends te Brussel te melden. Verzoeker was het evenwel met de genomen maatregelen niet eens. Op 5 januari 1965 diende hij ingevolge artikel 90 van het Statuut van de ambtenaren een

1 — Vertaald uit het Duits.

klacht in bij de voorzitter der Commissie, doch inmiddels gaf hij wel gevolg aan het overplaatsingsbesluit en sinds 25 januari 1965 is hij dan ook te Brussel werkzaam. In de tot de voorzitter van de Commissie gerichte klacht verzocht hij om een definitief besluit ten aanzien van zijn schorsing en om herziening van het overplaatsingsbesluit. In antwoord hierop werd hem op 18 februari 1965 bij brief van de directeur-generaal administratie d.d. 5 februari 1965 medegedeeld, dat de Commissie tijdens haar zitting van 20 en 21 januari 1965 had besloten zijn verzoek, voor zoveel betrekking hebbende op zijn overplaatsing naar Brussel, af te wijzen en de schorsing op te heffen met ingang van de dag, waarop hij zijn werkzaamheden te Brussel had aanvaard.

Naar aanleiding van deze beslissing ging verzoeker op 30 maart 1965 voor de eerste maal in beroep (zaak 18-65).

Kort tevoren, op 24 maart 1965, werd door aanplakking ten kantore van de Commissie te Brussel ter kennis van belanghebbenden gebracht, dat de voorheen door verzoeker beklede post van Hoofdadministrateur bij de pers- en voorlichtingsdienst te Ispra was te vervullen. Verzoeker wendde zich daarop met een verzoek om opschorting van deze maatregel tot de President van het Hof van Justitie, die bij beschikking van 8 april 1965 deze opschorting gelastte met werking tot 15 juni 1965. Ook tegen het hierbedoelde besluit van de Commissie ging verzoeker in beroep (zaak 35-65).

Omdat hij bovendien uit de memorie van antwoord in de zaak 18-65 had vernomen, dat de Commissie bij besluit van 20 en 21 januari 1965 een voortgezet disciplinair onderzoek naar zijn gedragingen had gelast, bracht hij in het kader van de zaak 35-65 ook tegen dit laatste besluit zijn bezwaren naar voren, terwijl hij in die procedure ten slotte ook nog het door de Commissie op 13 mei 1965 genomen besluit, houdende opschorting van de disciplinaire procedure tot de uitspraak in de zaak 18-65 (aan verzoeker betekend bij schrijven van de directeur-generaal administratie d.d. 25 mei 1965) aanvocht. Het Hof heeft op 8 juni 1965 zowel voor de procedure als voor de uitspraak de voeging van beide zaken gelast en in de aldus gevoegde zaken wordt thans ons oordeel gevraagd nopens verzoekers navolgende vorderingen :

I — *In de zaak 18-65*

1) De eis tot nietigverklaring van de door de Commissie op verzoekers klacht d.d. 5 januari 1965 genomen beslissing van 5 februari 1965 (deze vordering werd bij repliek in dien zin gewijzigd, dat verzoeker thans het schorsingsbesluit van de Commissie en het besluit tot zijn overplaatsing naar Brussel wenst te zien nietig verklaard).

II — *In de zaak 35-65*

1) De vordering tot nietigverklaring van het besluit d.d. 11 maart 1965 tot openstelling van de vacante betrekking van hoofd-

administrateur, werkzaam op de pers- en voorlichtingsdienst te Ispra;

2) De vordering tot nietigverklaring van de besluiten van de Commissie d.d. 20 en 21 januari 1965 en van 13 mei 1965;

I *en* II :

In beide zaken concludeert verzoeker voorts, dat de Commissie op op grond van een door haar begane dienstfout worde veroordeeld om de als gevolg van haar gedragingen voor verzoeker ontstane immateriële schade — door het Hof naar goede justitie vast te stellen — te vergoeden.

Beoordeling rechtens

A — De ontvankelijkheid

Alvorens ons af te vragen in hoeverre deze vorderingen terecht zijn ingediend en of de argumenten, waarop zij steunen, gegrond zijn, moet worden ingegaan op een door de Commissie in de zaak 18-65 opgeworpen vraag, de ontvankelijkheid van het verzoek betreffende. Zij maakt er met een beroep op artikel 42 van het Reglement voor de procesvoering en de op dat artikel bestaande jurisprudentie bezwaar tegen, dat verzoeker bij repliek zijn oorspronkelijke vordering tot nietigverklaring heeft gewijzigd.

Uit het hiervoor gegeven résumé der feiten blijkt, dat verzoeker niet onmiddellijk is opgekomen tegen de beschikkingen van de Commissie, waarin zijn schorsing en overplaatsing naar Brussel werd gelast. In plaats daarvan heeft hij voorlopig met indiening van een klacht volstaan en kwam hij eerst toen zulks niet tot resultaat leidde in beroep, waarmede hij zich hield aan de gedragslijn, die het Hof reeds meermalen in het belang van een goede rechtspleging heeft aanbevolen. Ook na het verstrijken van de termijnen, binnen welke hij tegen de besluiten d.d. 25 september 1964 en 9 december 1964 had kunnen opkomen zou het hem in een juiste rechtsopvatting voorts hebben vrijgestaan nietigverklaring van die besluiten — door welke hij zich in feite in de eerste plaats bezwaard gevoelt — te vorderen. Zou een vordering tot nietigverklaring immers slechts de door de administratie op een ingediende klacht gegeven beslissing mogen betreffen dan zou zulks, voor zoveel betrokkenen zich aan vorenomschreven gedragslijn hielden, tot verkorting van hun rechten kunnen leiden, zij het wellicht slechts in formele zin. Wanneer verzoeker nu echter in zijn beroepschrift van zijn vorenomschreven recht voorshands geen gebruik maakt, doch er zich toe beperkt om de door de administratie op zijn klacht gegeven beslissing te bestrijden, dan moet het hem mijns inziens ook

vrijstaan later in dit opzicht zijn processuele houding te wijzigen (zoals in dit geval geschied is), temeer omdat zulks geen wezenlijke verandering van het onderwerp van de eis inhoudt; verzoeker beoogde immers ook met een vordering tot nietigverklaring van het in het antwoord van de Commissie vervatte besluit in feite een beslissing uit te lokken omtrent de rechtmatigheid of onrechtmatigheid van dezelfde besluiten ten aanzien van welke de Commissie bij antwoord haar standpunt had bepaald.

Het ontmoet bij mij derhalve in beginsel geen bezwaar verzoeker ook in zijn als voormeld gewijzigde vordering te ontvangen, met dien verstande evenwel dat, nu inmiddels de Commissie zelve verzoekers schorsing heeft ingetrokken, nietigverklaring daarvan niet meer mogelijk is (eventueel wèl vaststelling van haar onwettigheid). Het Hof behoeft zich echter op dit punt mijns inziens in het kader van een onderzoek naar de ontvankelijkheid niet uit te spreken en ik zal dan nu overgaan tot een bespreking van de vorderingen zelve.

De zaken 18-65 en 35-65 moeten daarbij gescheiden worden behandeld, terwijl voorts telkens afzonderlijk op de eis tot nietigverklaring en de vordering tot schadevergoeding moet worden ingegaan.

B — Ten principale

I — *Zaak 18-65*

1. Is het besluit tot schorsing van verzoeker onwettig?

a) Onvoldoende motivering

In de eerste plaats acht verzoeker het besluit van 25 september 1964 onwettig, omdat het onvoldoende met redenen zou zijn omkleed.

Van juridisch standpunt kan men naar aanleiding van deze grief zeggen, dat een besluit tot schorsing van een ambtenaar stellig moet worden gemotiveerd, omdat het, ook wanneer de betrokken ambtenaar in het genot van zijn bezoldiging wordt gelaten, een voor hem nadelige beslissing als bedoeld in artikel 25 van het Statuut van de ambtenaren inhoudt. En een beschikking kan slechts als voldoende gemotiveerd worden beschouwd wanneer zij wordt gewezen op grond van omstandigheden, die ingevolge artikel 88 van het Statuut tot schorsing kunnen leiden : uit het besluit moet duidelijk blijken, dat de betrokken ambtenaar grove schuld ten laste gelegd wordt, dat wil zeggen, dat hem gedragingen worden verweten, die hetzij indruisen tegen zijn plichten als ambtenaar hetzij inbreuk maken op het gemene recht.

Dit voor ogen houdende, kan men het in casu genomen besluit nauwelijks voldoende gemotiveerd achten. Het bevat namelijk behalve een verwijzing naar titel VI van het Statuut slechts de mededeling, dat verzoeker zich blijkens het onderzoek in zijn optreden tegenover ondergeschikten en in de uitoefening van zijn ambt aan plichtsverzaking heeft schuldig gemaakt en dat de in dit verband gerezen be-

zwaren tot klaarheid moeten worden gebracht. Mijns inziens had met deze vage aanduidingen, die weinig meer bieden dan een herhaling van de wettekst, niet mogen worden volstaan, doch had bovendien moeten worden gezegd, in welk opzicht verzoekers gedrag tot aanmerkingen aanleiding gaf, anders gezegd : de op hem uitgeoefende kritiek had enigszins moeten worden gepreciseerd. Slechts dan zou uit de motivering duidelijk zijn geworden, dat naar bepaalde grieven inderdaad een onderzoek was ingesteld en dat de daarbij onderzochte gedragingen grove schuld opleveren en alleen zo wordt het de administratie onmogelijk gemaakt zich in rechte, ter motivering van haar besluit, op andere gronden te beroepen dan die welke in haar aanvankelijk onderzoek ter sprake kwamen.

Wanneer de Commissie daartegenover betoogt, dat men verzoeker tijdens het verhoor een minutieuze opsomming van de tegen hem gerezen bezwaren heeft gegeven, dan kan haar zulks niet baten, reeds niet omdat de met het verhoor belaste ambtenaar niet met het orgaan dat het besluit nam, mag worden geïdentificeerd. Uit het verhoor alleen kan men derhalve niet afleiden, welke omstandigheden door *de instantie, die het besluit nam,* in aanmerking werden genomen. Wanneer verzoeker op voormelde wijze van de gronden tot zijn schorsing op de hoogte werd gesteld, dan is zulks bovendien niet voldoende in verband met het feit, dat de motivering tevens dient om het Hof van Justitie nopens de essentiële gronden van het besluit in te lichten (in de jurisprudentie werd hierop meermalen gewezen).

Dit gebrek aan motivering valt ten slotte ook niet weg te redeneren door te wijzen op de omstandigheid, dat in casu een spoedeisende maatregel moest worden genomen of op de mogelijkheid, dat de administratie er in het belang van verzoekers prestige naar heeft gestreefd zoveel mogelijk discretie in acht te nemen. Het *vermelden* van de essentiële gronden van een maatregel behoeft namelijk ook in geval van onverwijlde spoed nauwelijks tot vertraging te leiden. En zelfs bij uitvoeriger motivering zou verzoekers prestige geen gevaar hebben gelopen, aangezien de getroffen maatregel niet voor publikatie bestemd was en eventuele verdachtmakingen in een latere procedure konden worden ontzenuwd. Wij moeten derhalve wel concluderen, dat het besluit tot schorsing van verzoeker niet voldoende met redenen omkleed en mitsdien onwettig is.

Ik zal echter, omdat bezwaren van formele aard als de zojuist besprokene uit den aard der zaak het rechtsgevoel weinig kunnen bevredigen niet met deze conclusie volstaan, doch ook verzoekers overige grieven, die van materiële aard zijn, aan een beschouwing onderwerpen.

b) Schending van artikel 88 van het Statuut van de ambtenaren

Verzoeker meent, dat het bestreden besluit óók als onwettig moet worden beschouwd omdat uit de omstandigheden, waaronder het

werd genomen, kan worden afgeleid, dat de Commissie in feite op verzoeker een tuchtmaatregel heeft willen toepassen. Tot deze slotsom komt hij op grond van de bijkomende veiligheidsmaatregelen (verzegeling van het bureau, ontzegging van de toegang tot het centrum) en van het feit, dat de Commissie de getroffen maatregelen op verschillende wijze in de openbaarheid heeft gebracht.

Ik zou verzoeker hierin niet willen volgen.

Verzegeling van de dienstvertrekken van een ambtenaar en ontzegging van de toegang tot de gebouwen, waarin de dienst gehuisvest is, houden geen verscherping van de ten aanzien van een ambtenaar getroffen schorsingsmaatregel in, wanneer een en ander wordt bevolen ten einde bepaalde feiten tot klaarheid te brengen en voorts moet worden gevreesd, dat zijn aanwezigheid — en onbeperkte toegang tot de dienstlokaliteiten en de zich daarin bevindende ambtelijke stukken — zulks zou kunnen verhinderen.

Met betrekking tot de openbaarheid, die aan de genomen maatregelen werd gegeven, moet echter worden gezegd, dat de gewraakte maatregelen bij de beoordeling der rechtmatigheid van het genomen besluit buiten beschouwing kunnen blijven, omdat tot dezelve eerst nadien werd overgegaan, zodat zij bij de bespreking van de vraag of het besluit terecht werd genomen, niet aan de orde kunnen komen. Bovendien kan in ieder geval van de door aanplakking in het reactorcentrum openbaar gemaakte, met de schorsing verband houdende, maatregelen gezegd worden, dat zij niet onterend bedoeld zijn geweest, in de eerste plaats niet omdat geen namen zijn genoemd en voorts niet omdat uitdrukkelijk werd gezegd, dat er — anders dan op het reactorcentrum lopende geruchten zouden doen veronderstellen — van tuchtmaatregelen geen sprake was. Wat ten slotte het in een Nederlands dagblad van 13 oktober 1964 gepubliceerde artikel betreft : de Commissie wijst er met nadruk op, dat verzoeker daarin niet met name wordt genoemd. Verzoeker kon ook niet aantonen, dat de stof voor dit artikel door diensten van de Commissie werd geleverd of dat men aldaar na de verschijning nadere verklaringen heeft verstrekt.

Het lijkt derhalve niet wel mogelijk tot de Commissie het verwijt te richten, dat zij bij het nemen van haar besluit in voege als door verzoeker bedoeld in strijd met artikel 88 van het Statuut van de ambtenaren zou hebben gehandeld.

c) Schending van de regel „ne bis in idem"

Ernstiger overweging verdient evenwel het verwijt, dat de Commissie door verzoekers schorsing te gelasten een fundamentele regel van tuchtrechtelijke aard heeft geschonden, te weten artikel 86, paragraaf 3, van het statuut van de ambtenaren : „Eén fout kan slechts tot één tuchtmaatregel leiden". Verzoeker betoogt in dit verband, dat alle feiten, waarover hij op 25 september 1964 is gehoord en die tot zijn schorsing hebben geleid, reeds het voorwerp van ondervraging en

onderzoek hebben uitgemaakt voordat op 3 juli 1964 te zijnen aanzien voor de eerste maal een tuchtmaatregel werd gelast en dat zij derhalve in het kader van de eerste tuchtprocedure werden afgedaan. Het bestaan van nieuwe feiten, op grond van welke een nieuwe tuchtprocedure zou kunnen worden ingeleid, heeft de Commissie niet aangetoond.

Rechtens kan men naar aanleiding van dit verwijt allereerst opmerken, dat het beginsel van artikel 86, paragraaf 3, van het Statuut niet (zoals de Commissie blijkbaar meent) slechts geldt in gevallen, waarin ter zake van een en dezelfde gedraging inderdaad wederom een tuchtmaatregel werd opgelegd. Een juiste rechtsopvatting ten aanzien van genoemd artikel brengt mede, dat er zake van reeds afgedane feiten ook niet ten tweede male een tuchtprocedure *aanhangig* kan worden *gemaakt,* waaronder in casu schorsing ingevolge artikel 88 als voorbereidende maatregel mede begrepen zou kunnen worden geacht[1]. Wanneer derhalve tegen een ambtenaar in een bepaalde zaak reeds eerder een tuchtprocedure werd ingeleid, dan kan hij — ongeacht de afloop — ter zake van dezelfde feiten niet wederom worden blootgesteld aan maatregelen van tuchtrechtelijke aard, ook niet aan die, welke slechts een voorbereidend karakter dragen[2].

In concreto stelt verzoekers grief alzo de vraag aan de orde, of inderdaad de feiten, die in de door het besluit van 3 juli 1964 afgesloten procedure aan de orde kwamen èn die, welke het onderwerp vormen van de blijkens het schorsingsbesluit van 25 september 1964 tegen hem ingeleide nieuwe procedure identiek zijn. Het doet daarbij niet ter zake, of bepaalde handelingen in de motivering van het besluit zijn genoemd dan wel slechts in het debat ter sprake kwamen.

De vraag is niet moeilijk te beantwoorden voor zoveel het gaat om vergelijking van de (ons bekende) onderwerpen, die ter gelegenheid van het verhoor van 25 september 1964 aan de orde werden gesteld met de ons eveneens woordelijk bekende inhoud van het besluit, waarbij ten aanzien van verzoeker voor de eerste maal een tuchtrechtelijke beslissing werd genomen. De meningen zijn slechts verdeeld over de vraag tot welke feiten, ándere dan die, welke op 3 juli 1964 met een berisping werden afgedaan, het eerste disciplinaire onderzoek zich heeft uitgestrekt. *Dat* bij die gelegenheid ook andere gedragingen van verzoeker onderwerp van bespreking en onderzoek hebben uitgemaakt, staat wel vast; de nota van de directeur van het reactorcentrum d.d. 17 juni 1964 is te dien aanzien voldoende duidelijk. — Alle gedane moeite ten spijt is het echter in de loop van de procedure niet gelukt dit punt tot klaarheid te brengen; de Commissie bleef namelijk in gebreke de stukken inzake de eerste tuchtprocedure, waarvan moet worden aangenomen, dat zij met inachtneming van de vormvoorschriften werden opgemaakt, over te leggen. Ik denk bij voorbeeld aan schriftelijke klachten, door verzoekers ondergeschikten of collega's

1 — Vgl. Plantey, Traité pratique de la fonction publique, 1963, no. 881.
2 — Vgl. Maunz-Düring, Kommentar zum Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland, noten 122-129 bij art. 103.

tot de directie te Ispra gericht, alsook aan een uitgewerkt proces-verbaal betreffende verzoekers ondervraging.

Wij hebben ons derhalve af te vragen, tot welke de procesrechtelijke gevolgen een en ander leidt.

Wat dan in de eerste plaats verzoekers verhouding tot zijn ondergeschikten betreft moeten wij constateren, dat de verwijten, die verzoeker in dit opzicht worden gemaakt, ongetwijfeld in hoofdzaak betrekking hebben op het tijdvak vóór de eerste tuchtmaatregel (d.d. 3 juli 1964); men zie de verklaringen van Deplanche, Zimmermann, Regis en Cadario. De verklaringen waren tijdens de eerste tuchtprocedure bekend, zoals ons blijkt uit de nota van de directeur van het Centrum d.d. 17 juni 1964. Aangezien de Commissie ons niet heeft aangetoond, dat zij er in de loop van de eerste tuchtprocedure uitdrukkelijk van afzag op deze grieven in te gaan, moet het er voor worden gehouden, dat zij dezelve stilzwijgend heeft geseponeerd en derhalve haar recht om disciplinair tegen verzoeker op te treden heeft verwerkt. Ook zijn geen nieuwe feiten aan het licht getreden, op grond waarvan het eerder besproken feitencomplex als het ware opnieuw aan de orde kan worden gesteld; in dit verband zou alleen kunnen worden gedacht aan de in september 1964 door twee secretaressen afgelegde verklaringen, doch de daarin vervatte summiere, algemeen gehouden en bijna gelijkluidende beschuldigingen liggen geheel in de lijn van de overige, voor 3 juli 1964, afgelegde verklaringen. In zoverre kan, gelet op de regel „ne bis in idem", ter motivering van verzoekers schorsing zijn verhouding tegenover zijn ondergeschikten niet wederom ter sprake worden gebracht.

Wat het door verzoeker beweerdelijk begane misbruik van de hem ambtelijk ten dienste staande middelen betreft: zijn stelling, dat ook deze feiten in de eerste tuchtprocedure reeds aan de orde kwamen, vindt enige steun in de reeds genoemde nota van 17 juni 1954, volgens welke een naar zodanig misbruik ingesteld onderzoek tot geen resultaat had geleid. Inderdaad kon hiermede worden gedoeld op een onderzoek als waartoe men later (in september 1964) op vermoeden, dat zich in de *garages en werkplaatsen van de dienst* te Ispra gevallen van misbruik als vermeld hadden voorgedaan, overging. Dat dit punt evenwel niet voldoende tot klaarheid is gebracht moet worden toegeschreven aan de door de Commissie ten processe aangenomen houding, waarvan wij de consequenties voor haar rekening moeten laten; ook hier komen wij derhalve tot de slotsom dat de Commissie haar recht om disciplinair tegen verzoeker op te treden heeft verwerkt.

Aangezien de Commissie zich ter motivering van het schorsingsbesluit van geen andere feiten dan de reeds vermelde heeft bediend, moet onze eindconclusie luiden dat het besluit feitelijke grondslag mist en derhalve ook in materiële zin onwettig moet worden geacht.

d) Onder deze omstandigheden mag ik mij ervan ontslagen achten op andere argumenten, waarvan verzoeker zich, eveneens ten betoge

van de onwettigheid van het schorsingsbesluit, heeft bediend, in te gaan. (Hij wees bij voorbeeld nog op de betrekkelijk lange duur van de schorsing.) Ik zal dan ook thans terstond overgaan tot de bespreking van het tweede punt in het geschil, namelijk het besluit van 9 december 1964 tot overplaatsing van verzoeker naar Brussel.

2. De rechtmatigheid van het besluit van 9 december 1964 tot overplaatsing van verzoeker

a) Is het besluit van 9 december 1964 behoorlijk met redenen omkleed?

Ook hier komt allereerst de grief aan de orde, dat het bestreden besluit niet genoegzaam met redenen is omkleed. Moeilijkheden doen zich hierbij in zoverre niet voor, dat inderdaad in de mededeling van dit besluit ieder spoor van motivering ontbreekt. Kort en goed wordt vastgesteld, dat de Commissie op 9 december in het belang van de dienst heeft besloten verzoeker naar Brussel over te plaatsen.

Men moet zich echter, alvorens zulks in het nadeel van de Commissie uit te leggen, het volgende afvragen :

— behoeft een overplaatsingsbesluit wel te worden gemotiveerd?
— is het voldoende, wanneer de beslissende gronden mondeling worden toegelicht?
— is het voldoende, wanneer betrokkene naar aanleiding van zijn bij de administratie ingediende klacht alsnog schriftelijk van de gronden op de hoogte gesteld wordt?

Wat de eerste vraag betreft : het lijdt bij mij, anders dan bij de Commissie, geen twijfel, dat een overplaatsingsbesluit een bezwarende maatregel als bedoeld in artikel 25 van het Statuut van de ambtenaren kan zijn, vooral wanneer het besluit met verandering van standplaats gepaard gaat en derhalve tevens een ernstige ingreep in de particuliere levensomstandigheden van een ambtenaar betekent; hetzelfde geldt wanneer de ambtenaar in kwestie zijn speciaal terrein van werkzaamheden verliest en op een post wordt te werk gesteld, waar hij — zoals in casu volgens verzoeker het geval is — in feite geen ambtstaak vindt. Een overplaatsingsbesluit moet derhalve in ieder geval worden gemotiveerd, zulks temeer nu het enige in dit verband van belang zijnde criterium — het dienstbelang — de administratie toch reeds veel speelruimte laat.

Aangezien het statuut van de ambtenaren op het stuk van de motiveringsplicht uiterst formeel is, zal men ook niet met een mondelinge opgaaf van redenen kunnen volstaan, vooral ook omdat het Hof van Justitie dan niet de beschikking van voldoende betrouwbare gegevens zou hebben om de gronden over het besluit te kunnen toetsen. Blijft dus slechts de vraag, of het door de administratie op verzoekers klacht gegeven antwoord de in het overplaatsingsbesluit begane vormfout kan goedmaken.

De administratie gaf in haar antwoord te kennen, dat de overplaatsing noodzakelijk was gebleken;

— omdat zij reeds in overweging was genomen tijdens het onderzoek, dat tot de berisping van 3 juli 1964 geleid heeft;
— omdat de opgelegde tuchtmaatregel verzoekers prestige had geschaad;

en voorts :

— omdat als gevolg van de slechter geworden verhouding tussen verzoeker en andere ambtenaren een ondraaglijke sfeer was ontstaan.

Materieel kon deze motivering, hoewel niet zeer gedetailleerd, nog wel als voldoende worden beschouwd; dat er niettemin geen acht op kan worden geslagen, vindt zijn oorzaak in het feit dat genoemde gronden niet in het overplaatsingsbesluit zelve werden vermeld, doch eerst in de latere beslissing van de Commissie voorkomen.

Derhalve zou ook het overplaatsingsbesluit reeds om de door verzoeker aangevoerde redenen van *formele aard* moeten worden nietigverklaard.

Ik wil echter ook hier niet met een behandeling van deze — het rechtsgevoel weinig bevredigende — formele grond volstaan, doch zal ook de door verzoeker voorgedragen materiële argumenten bespreken.

b) Verzoekers verdere grieven

Op verzoekers verdere grieven behoef ik niet uitvoerig in te gaan. Hij stelde :

— dat een ambtenaar gedurende zijn schorsing niet kan worden overgeplaatst;
— dat overplaatsing naar een andere tak van dienst slechts met inachtneming van bepaalde processuele regels, de mededinging betreffende, mogelijk is;
— dat overplaatsing slechts op voorafgaand verzoek van betrokkene kan geschieden;

en voorts :

— dat het openstellen van de vacature, waarin door verzoekers overplaatsing werd voorzien, in materieel opzicht aanvechtbaar is en dat daarbij bekendmaking gedurende de voorgeschreven tijd niet heeft plaatsgehad.

Ik acht reeds op grond van een summier onderzoek geen dezer grieven houdbaar. — Zie ik het goed, dan is bij het openstellen van de vacature, waarin verzoeker werd benoemd, aan alle statutaire voorwaarden voldaan; daartoe behoort evenwel niet een raadpleging van het personeelscomité ingevolge artikel 110 van het Statuut noch ook behoeft alvorens in de vacature wordt voorzien een bepaalde minimum termijn in acht te worden genomen. Evenmin verbiedt het Statuut mijns inziens, dat gedurende de schorsing van een ambtenaar tot zijn overplaatsing wordt overgegaan, indien daartoe tenminste, het dienstbelang in aanmerking genomen, termen aanwezig zijn (op dit punt kom ik nog terug).

Evenals in het nationale ambtenarenrecht is voorts overplaatsing ook anders dan op verzoek van de betrokken ambtenaar mogelijk — ambtshalve overplaatsing om redenen van dienstbelang is juist alom gebruikelijk —[1] en ten slotte staat het op grond van de duidelijke toelichting van de Commissie ook vast, dat er in casu van overplaatsing naar een andere tak van dienst geen sprake was : verzoeker was voorheen werkzaam op de afdeling administratie en zijn tewerkstelling te Brussel bracht daarin geen verandering.

Meer behoeft mijns inziens over deze grieven niet te worden gezegd. Wij zullen thans overgaan tot een bespreking van de belangrijke vraag, of is aangetoond, dat voor verzoekers overplaatsing, het dienstbelang in aanmerking genomen, inderdaad termen aanwezig waren.

c) Was verzoekers overplaatsing in het belang van de dienst?

Bij de behandeling van de motiveringsklacht besprak ik reeds de overwegingen, die de Commissie in dit verband aan het dienstbelang meende te moeten ontlenen; zij beroept zich vooral op twee omstandigheden :

— aan verzoekers prestige werd door de tuchtmaatregel van 3 juli 1964 afbreuk gedaan;
— als gevolg van de tussen verzoeker en zijn collega's ontstane spanningen dreigde de pers- en voorlichtingsdienst te Ispra te worden lamgelegd.

Ik acht de eerste van deze beide gronden beslist onaanvaardbaar. Verzoeker wijst er terecht op, dat de op 3 juli 1964 tegen hem uitgesproken berisping een lichte tuchtmaatregel is, tot oplegging waarvan ook zonder een formele tuchtprocedure als bedoeld in artikel 9 van het Statuut kan worden overgegaan; de aard van die maatregel brengt niet mede, dat daaraan openbaarheid wordt gegeven en wanneer de superieuren correct optreden blijft de grote meerderheid van het ambtenarencorps er onkundig van. Doch zelfs wanneer men aanneemt, dat de maatregel althans aan de ambtenaren behorende tot hetzelfde dienstonderdeel bekend werd, ligt het niet voor de hand om alleen op grond daarvan zijn prestige zodanig geschaad te achten, dat tot overplaatsing moest worden overgegaan. In die gedachtengang immers zou de berisping, op zichzelf een lichte sanctie, wegens deze mogelijke consequentie tot een maatregel van veel ernstiger aard kunnen worden. Men had dan echter in casu ten minste duidelijk dienen uiteen te zetten, waarom overplaatsing noodzakelijk werd geacht en moeten aantonen, dat zich omstandigheden voordeden op grond waarvan men verzoekers prestige door de tegen hem uitgesproken tuchtmaatregel ernstig geschaad kon achten; zodanige redengeving ontbreekt.

Wat de tweede grond betreft : onmiskenbaar kunnen spanningen, die zich als gevolg van incompatibilité d'humeurs binnen een dienst-

1 — Vgl. Plantey, Traité pratique de la fonction publique, 1963, no. 747; § 26 Bundesbeamtengesetz, uitgave van 1 oktober 1964.

onderdeel voordoen, overplaatsing van een ambtenaar rechtvaardigen, wanneer alleen langs die weg herstel mogelijk is van zodanige ambtelijke verhoudingen als voor een goede gang van zaken binnen de dienst noodzakelijk zijn.

Het is anderzijds al evenzeer juist, dat wanneer op zulke subjectieve gronden — die van een maatregel van inwendige dienst bijna een tuchtrechtelijke sanctie maken — tot overplaatsing wordt besloten, daarbij bijzonder omzichtig moet worden te werk gegaan : men zal dan een zorgvuldig onderzoek moeten instellen ter opsporing van de werkelijke oorzaken der opgetreden spanningen en er voor hebben te waken, dat betrokkenen niet in hun verdediging worden benadeeld, ten einde te vermijden dat de overplaatsing als een verkapte tuchtmaatregel kan worden opgevat.

Het wil mij voorkomen, dat de in casu in dit opzicht gevolgde handelwijze niet onbedenkelijk is. Zie ik het goed, dan beroept de Commissie zich ter rechtvaardiging van de door haar getroffen maatregelen op een aantal schriftelijke verklaringen van vroegere ondergeschikten van verzoeker, waarover hij slechts éénmaal (op 25 september 1965) werd gehoord, terwijl men hem de tekst van die verklaringen niet deed toekomen. Bovendien werd hij niet met degenen, die beschuldigingen tegen hem hadden ingebracht, geconfronteerd en zijn de getuigen, die verzoeker wenste te zien gehoord, niet ondervraagd. Het komt mij twijfelachtig voor of zulks correct mag worden genoemd, ook al komen in het Statuut van de ambtenaren bepalingen, die de verdediging van een over te plaatsen ambtenaar met rechtswaarborgen omgeven, niet voor. Het is in dit verband in ieder geval wel opmerkelijk, dat bij voorbeeld het Franse ambtenarenrecht bij een ambtshalve overplaatsing die met verandering van standplaats gepaard gaat („déplacement d'office") verlangt, dat de inhoud van het dossier tevoren aan betrokken ambtenaar wordt medegedeeld („communication du dossier") en zelfs een verhoor van de paritaire commissie voorschrijft (vgl. Plantey, Traité pratique de la fonction publique, 1963, no. 744, 752, 758).

Zien wij echter een ogenblik van deze procesrechtelijke bezwaren af om over te gaan tot een analyse van de door de Commissie aangevoerde gronden (waarvan verzoeker de juistheid met klem bestrijdt) dan is het resultaat al even onbevredigend.

Daar is in de eerste plaats de verhouding tussen verzoeker en zijn vroegere ondergeschikten Regis, Zimmerman en Deplanche. In verband met de vraag, of het dienstbelang verzoekers overplaatsing vorderde kan deze verhouding eigenlijk buiten beschouwing blijven, nu genoemde ambtenaren vanaf de zomer van 1964 niet meer tot hetzelfde dienstonderdeel behoorden als verzoeker. Maar ook om andere reden is het niet onbedenkelijk, dat ten deze van de verklaringen dezer ambtenaren werd gebruik gemaakt : de daarin naar voren gebrachte bezwaren zijn namelijk óf niet van ernstige aard dan wel in zo algemene bewoordingen vervat, dat nadere precisering niet achterwege had mogen blijven. Ook is in dit verband kennelijk geen aandacht geschonken aan verzoekers grief,

dat hij zelf het slachtoffer van intriges is geworden (men zie de nota van juli 1964), hoewel aanwijzingen voor de juistheid van zijn bewering niet ontbreken (zo bij voorbeeld : het feit, dat over hem in april 1964 een bijzonder gunstig rapport werd uitgebracht; de conflicten die in zijn dienstonderdeel ontstonden, nadat één der drie genoemde ambtenaren daar was te werk gesteld; hun ziekmelding op één en dezelfde dag, die men prima facie aan samenspanning tegen hun superieur Gutmann zou willen toeschrijven) en ondanks het feit, dat verzoeker had aangeboden zijn stellingen met getuigen te bewijzen. Gezien de toenmalige stand van het onderzoek kan aan de verklaringen van deze drie ambtenaren slechts een hoogst twijfelachtige waarde worden toegekend.

Ook hetgeen de ambtenaressen Cadario en Pommee hebben verklaard is in het algemeen weinig genuanceerd. Bovendien heeft één van deze beide dames nimmer onder verzoeker gewerkt; de andere was reeds in januari 1964 vertrokken, dat wil zeggen op een tijdstip, waarop het in het desbetreffende officiële rapport van beoordeling heette, dat verzoeker „hoffelijk in de uitoefening van zijn ambt" was, zijn werk „zeer conscientieus" verrichtte en „veel tact" aan de dag legde.

De schriftelijke verklaringen van de beide secretaressen Chiorzi en Manara (getekend : september 1964) zijn wel uiterst summier en hadden moeilijk algemener kunnen luiden. Bovendien staat daartegenover de betrekkelijk uitvoerige en alleszins positieve verklaring van een andere secretaresse (mejuffrouw Huch), afgelegd op een tijdstip, toen zij niet meer verzoekers ondergeschikte was (januari 1965) en wier onpartijdig getuigenis derhalve bijzonder waardevol moet worden geacht.

Wanneer wij voorts nog bedenken, dat zich wellicht ook ambtelijke moeilijkheden van niet-persoonlijke aard hebben voorgedaan (verzoeker vestigde hierop reeds in 1962 de aandacht) en dat die moeilijkheden er mede toe kunnen hebben geleid, dat in zijn dienstonderdeel een zekere nerveuze spanning ontstond, dan moeten wij wel tot de slotsom komen, dat van ernstige, aan het dienstbelang ontleende, gronden om aanstonds tot overplaatsing van verzoeker over te gaan wel nauwelijks is gebleken. Het geeft in ieder geval ook te denken dat de Commissie nog op 21 januari 1965 een verder disciplinair onderzoek naar alle voorgevallen feiten dienstig achtte, hetgeen er op zou kunnen wijzen, dat zij zich bij het nemen van het overplaatsingsbesluit nog geen volledig duidelijke voorstelling van de situatie in de pers- en voorlichtingsdienst te Ispra had gevormd.

Ik ben derhalve geneigd het bewijs, dat verzoekers overplaatsing om redenen van dienstbelang geboden was niet geleverd te achten en ik meen, dat het bestreden besluit behalve op de reeds genoemde formele grond ook om materiële redenen moet worden nietigverklaard.

3. Conclusies

Wij achten op grond van voormelde overwegingen in de zaak 18-65 verzoekers hoofdvorderingen tot onwettigverklaring van het schorsings-

besluit en tot nietigverklaring van het overplaatsingsbesluit voor toewijzing vatbaar. Op zijn nevenvorderingen en op de door hem ingestelde vorderingen tot schadevergoeding zal ik aan het slot van deze conclusie ingaan.

II — *Zaak 35-65*

1. Het openstellen van de vacature V/IS 40/65

In de zaak 35-65 vraagt allereerst de vordering tot nietigverklaring van het besluit tot openstelling van de door verzoekers overplaatsing te Ispra ontstane vacature onze aandacht. Verzoeker voert voor deze vordering geen zelfstandige gronden aan, doch huldigt de opvatting, dat nietigverklaring van het overplaatsingsbesluit erkenning der onwettigheid inhoudt van de kennisgeving der onderhavige vacature, die als een sequeel van het besluit moet worden beschouwd. Dit standpunt is juist; het is immers evident, dat wanneer, ten onrechte, ingevolge een niet door het dienstbelang gevorderde overplaatsing, een vacature is gecreëerd, ook het openstellen van die vacature niet rechtmatig kan zijn. Deze vordering is derhalve voor toewijzing vatbaar.

2. Het besluit van de Commissie van 20 en 21 januari 1965

Verzoeker vordert voorts nietigverklaring van het besluit van de Commissie d.d. 20 en 21 januari 1965 tot voortzetting van het disciplinaire onderzoek naar verzoekers gedragingen. Verzoeker acht dit besluit onwettig, namelijk in strijd met artikel 88, § 3, van het Statuut van de ambtenaren, aangezien het in feite niet door handelingen van onderzoek werd gevolgd, terwijl ook het beginsel „ne bis in idem" niet werd inachtgenomen (om slechts de belangrijkste van verzoekers bezwaren te noemen).

Men kan in dit verband allereerst ambtshalve de vraag stellen, of verzoeker in deze vordering wel kon worden ontvangen, dat wil zeggen of de vordering een voor verzoeker bezwarende maatregel als bedoeld in artikel 91 van het Statuut van de ambtenaren betreft of slechts een interne instructiemaatregel, die als zodanig geen rechtsgevolgen voor hem medebrengt.

Ik zie hier echter geen grond tot bedenkingen, immers als het gaat om de vraag, of een maatregel bezwarend moet worden geacht, is onze jurisprudentie in den regel bijzonder ruim van opvatting. Het kan niet worden ontkend, dat reeds het gelasten van een disciplinair onderzoek de betrokken ambtenaar in een ongunstig daglicht kan plaatsen; immers daaruit blijkt, dat hij er ernstig van wordt verdacht in de vervulling van zijn ambt te zijn tekort geschoten. Men kan mijns inziens ook niet wel volhouden, dat een ambtenaar zich eerst zou mogen beklagen, wanneer de disciplinaire procedure tot een voor hem bezwarende handeling van de administratie heeft geleid, omdat zodanige handeling soms ook na een

disciplinair onderzoek uitblijft. Na enige aarzeling zou ik mij er derhalve niet tegen willen verzetten, dat verzoeker ook tegen het besluit van de Commissie van 20 en 21 januari 1965 zijn bezwaren naar voren brengt.

Met betrekking tot de door verzoeker in dit verband naar voren gebrachte grieven zou ik navolgende willen opmerken :

— dat handelingen van onderzoek na 21 januari 1965 in feite achterwege zijn gebleven wordt door de Commissie bestreden met de opmerking, dat het niet nodig is zodanige handelingen schriftelijk, bij proces-verbaal, vast te leggen. Wij behoeven hierop evenwel niet verder in te gaan. In een juiste rechtsopvatting is het namelijk bij de beoordeling van de rechtmatigheid van een besluit niet relevant of, en zo ja op welke wijze, daaraan uitvoering werd gegeven, doch alleen of er, gelet op het ogenblik, waarop het werd *genomen*, bezwaren van formele of materiële aard tegen kunnen worden ingebracht.

Evenmin houdbaar is wellicht de kritiek, die verzoeker aan de tekst van artikel 88 van het Statuut van de ambtenaren wil ontlenen. De strekking van de bepaling : „de positie van de geschorste ambtenaar dient definitief te worden geregeld binnen vier maanden na de dag, waarop het schorsingsbesluit van kracht werd" is immers niet het nemen van maatregelen van onderzoek van afloop van genoemde termijn onmogelijk te maken. De Commissie toonde zulks overtuigend aan in de gedetailleerde beschouwingen, door haar gewijd aan de in bijlage 9 van het Statuut geregelde tuchtprocedure èn de verschillende daarbij in acht te nemen termijnen (artikelen 6 en 7 van bijlage 9).

Verzoekers kritiek zou evenwel ook in dien zin kunnen worden verstaan dat de Commissie zijns inziens in strijd heeft gehandeld met het beginsel, dat een ambtenaar, die in de vervulling van zijn plichten blijkt te zijn tekort geschoten, ten spoedigste moet worden ingelicht nopens hetgeen hem aan tuchtmaatregelen te wachten staat. In verband met de hierna volgende overwegingen, is dit bezwaar in casu echter van geen betekenis.

Mijns inziens staat namelijk ook hier de grief, dat in strijd is gehandeld met het beginsel „ne bis in idem" centraal. Weliswaar heeft verzoeker zich hierop eerst bij repliek beroepen, maar het komt mij voor, dat zulks aan behandeling niet in de weg behoeft te staan; het Hof kan immers juist in ambtenarenzaken, waarin zoveel mogelijk naar „pleine juridiction" moet worden gestreefd, op gebreken van ernstige aard ook ambtshalve acht slaan; zulks blijkt genoegzaam uit onze jurisprudentie.

Ik betoogde reeds, dat dit beginsel niet slechts impliceert, dat ter zake van dezelfde feiten niet tweemaal achtereen tuchtmaatregelen mogen worden opgelegd, maar ook, dat niet ten tweede male een tuchtprocedure mag worden ingeleid ter zake van feiten, waarnaar reeds in het kader van een eerdere procedure een onderzoek wordt ingesteld.

En zo zou de Commissie ook reeds door haar besluit van 20 en 21 januari 1965 — waaraan ten opzichte van de latere tuchtrechtelijke beslissing slechts voorbereidende betekenis toekwam — dit beginsel kunnen hebben geschonden, wanneer dat besluit een reeds afgedaan feiten-

complex betreft en de Commissie zich niet op nieuwe feiten beroept. Het komt mij voor, dat zulks in casu het geval is. Wanneer wij op de ons bekende gegevens mogen afgaan, dan stond ook in januari 1965 alleen verzoekers verhouding tot zijn medewerkers ter discussie alsmede misbruik, dat door hem zou zijn gemaakt van middelen, hem door zijn ambt geschonken, al met al feiten, waarnaar reeds vóór oplegging van de eerste tuchtmaatregel een onderzoek werd ingesteld. Verzoekers verhoor op 22 december 1964 heeft in dit opzicht niets nieuws opgeleverd, evenmin als de schriftelijke verklaringen van januari 1965 van twee van verzoekers secretaressen (één hunner laat zich zelfs uitvoerig in prijzende bewoordingen over verzoeker uit).

Nu ons voldoende aanwijzingen in tegenovergestelde zin door de Commissie niet werden verschaft, moeten wij ook met betrekking tot haar besluit van 21 januari 1965 op grond van strijd met het beginsel „ne bis in idem" wel tot nietigverklaring concluderen.

3. Het besluit van de Commissie van 13 mei 1965

In de derde plaats wenst verzoeker ten slotte nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 13 mei 1965, waarin opschorting van het tegen verzoeker ingestelde disciplinaire onderzoek tot na de beslissing van het Hof in de zaak 18-65 wordt gelast.

Ik kan hierover kort zijn, aangezien genoemd besluit berust op dat van 21 januari 1965 tot voortzetting van de tuchtprocedure; rechtens geldt derhalve ook hier al hetgeen ik met betrekking tot laatstgenoemd besluit heb uiteengezet.

Maar ook wanneer wij een ogenblik aannemen, dat de Commissie terecht een tweede tuchtprocedure tegen verzoeker aanhangig heeft gemaakt komen mij verzoekers grieven niet ongegrond voor. Wanneer de Commissie namelijk besluit het disciplinair onderzoek van een zaak te schorsen, i.e. met de afdoening van een tuchtprocedure geen voortgang te maken, dan oefent zij daarmede geen discretionaire bevoegdheid uit, doch moet zij het belang van de administratie, die bepaalde feiten, welke belemmerend op de goede gang van zaken kunnen werken, tot klaarheid wenst te zien gebracht, afwegen tegen het persoonlijk belang, dat een voor het leven benoemde hoge ambtenaar zowel in verband met zijn loopbaan en verdere vooruitzichten alsook persoonlijk en met het oog op zijn gezin bij beëindiging van de procedure heeft.

Het is in dit verband van betekenis, dat de tweede tuchtprocedure feiten uit de maand september 1964 betreft onderscheidenlijk betrekking heeft op zekere tekortkomingen, waarvan de Commissie in september 1964 zou zijn gebleken. Zij vond daarin aanleiding verzoeker te schorsen en de door haar op 25 september 1964 getroffen maatregel tot 25 januari 1965 te handhaven. Het komt mij dan ook onbegrijpelijk voor, dat zij in januari 1965 nog niet definitief tot klaarheid heeft kunnen komen omtrent de ernst en het gewicht van verzoekers ambtelijke tekortkomingen. Verzoeker behoeft er in ieder geval, naar hij terecht

stelt, geen genoegen mee te nemen, dat men hem niet slechts in januari maar ook nog in mei 1965, ja tot op de huidige dag toe, in onzekerheid heeft gelaten over het resultaat van het ingestelde onderzoek en de consequenties, die de Commissie daaraan mogelijkerwijs zal willen verbinden. Men behoeft daarin niet noodzakelijkerwijze een inbreuk op artikel 88 van het Statuut te zien; wèl betekent deze handelwijze van de Commissie ongetwijfeld een ernstige schending van de plicht der administratie te waken voor de belangen harer ambtenaren.

Hetgeen de Commissie ter rechtvaardiging van haar optreden hiertegen inbrengt en met name haar verwijzing naar het aanhangige geding 18-65 komt mij niet houdbaar voor. Vooreerst kon het overplaatsingsbesluit van 9 december 1964 (één der in de procedure 18-65 aangevochten besluiten) volgens de Commissie niet als een disciplinaire maatregel worden beschouwd, zodat het op de tuchtprocedure niet van invloed kon zijn; voorts is het — ook in verband met de vraag, welke waarde in rechte moet worden toegekend aan de omstandigheden, welke tot de schorsing hebben geleid, — niet juist zeer geruime tijd met de afsluiting van het onderzoek te wachten en de beslissing omtrent de vraag, of termen tot oplegging van tuchtmaatregelen aanwezig zijn, al te lang uit te stellen. Gevaar, dat voortzetting van de tuchtprocedure op het rechtsgeding van invloed zou kunnen zijn, acht ik in ieder geval niet aanwezig. En het argument van de Commissie, dat zij de tuchtprocedure heeft opgeschort, opdat „aucun grief d'animosité ou de ressentiment á l'égard de l'intéressé ne puisse lui être imputé", moet nu verzoeker zelf herhaaldelijk met klem op voortzetting aandrong, reeds op die grond buiten beschouwing blijven.

Hoe men het ook beziet, het besluit van 13 mei 1965 zal naar mijn mening op de aangegeven gronden in ieder geval moeten worden nietigverklaard.

III — *Vordering tot schadevergoeding en nevenvorderingen*

Wij behoeven thans derhalve nog slechts met een enkel woord in te gaan op verzoekers nevenvorderingen alsmede op zijn vordering tot toekenning van een geldelijke tegemoetkoming in door de handelingen der Commissie veroorzaakte schade.

1. Nevenvorderingen

Van behandeling van verzoekers talrijke nevenvorderingen, die vooral in de conclusie van repliek in de zaak 18-65 te vinden zijn, kan ik gezien het resultaat, waartoe dit onderzoek ons tot nu toe heeft geleid, afzien voor zoveel zij van bewijsrechtelijke strekking zijn. Ook voor zoveel zijn vorderingen vaststelling van onwettigheid ten doel hebben (ten opzichte van de primair ingestelde vorderingen tot nietigverklaring komt aan dezelfde in zoverre slechts het karakter van steunvorderingen toe) zijn zij thans als afgedaan te beschouwen.

Wij spraken alleen nog niet over verzoekers vordering, dat last zal worden gegeven tot verwijdering van een bepaald stuk (no. 123-8) uit zijn persoonsdossier. Verzoeker beroept zich daartoe op artikel 26 van het Statuut en stelt, dat dit stuk niet door hem voor gezien werd getekend. Zie ik het wel, dan liet de Commissie zich hierover niet uit. De vordering komt mij echter gegrond voor. Volgens artikel 26 van het Statuut mogen bescheiden, welke betrekking hebben op de positie van een ambtenaar, alsmede alle beoordelingen van zijn kundigheden, prestaties of gedrag, slechts tegen hem worden aangevoerd of te zijnen nadele worden gebruikt, „indien zij hem zijn medegedeeld, voordat zij aan zijn dossier worden toegevoegd". Omdat dit laatste in casu, blijkens het ontbreken van zijn handtekening, niet geschied is en bedoeld stuk kennelijk een voor verzoeker nadelige inhoud heeft, behoort het niet langer in zijn persoonsdossier voor te komen.

2. De vorderingen tot schadevergoeding

Betrekkelijk kort kan ik ook zijn over verzoekers vordering tot vergoeding van schade op grond van de onwettigheid van de bestreden besluiten, die — de omstandigheden in aanmerking genomen — als diffamerend zijn te beschouwen. Ik acht deze vorderingen in beginsel gegrond, nu door degenen, die de besluiten namen, zodanig ernstige misslagen zijn begaan, dat hun te dier zake een verwijt mag worden gemaakt. Ik denk hierbij aan de ingrijpende maatregel van schorsing — voor lange duur — en aan het feit dat daaraan een verhoor door ambtenaren van het beveiligingsbureau is voorafgegaan, door welk een en ander verzoeker in een bijzonder ongunstig daglicht werd geplaatst; ik denk ook aan de daarmede samenhangende overplaatsing naar Brussel zonder dat is aangetoond, dat enig dienstbelang die maatregel vorderde als ook aan de onaanvaardbare vertraging, waarmede het tot klaarheid brengen van de aan verzoeker verweten tekortkomingen gepaard ging, tekortkomingen die bovendien, voor zoveel wij aan de hand van de ons ter beschikking staande gegevens kunnen beoordelen, reeds eerder tuchtrechtelijk werden afgedaan.

Nu het Hof in de zaken 43, 45, 48-59 (Jurisprudentie, deel VI, blz. 989 e.v.) een schadevergoedingsplicht erkende in een geval van — niet met een beroep op het dienstbelang gemotiveerde-beëindiging ener contractuele arbeidsverhouding (zulks op grond van de daardoor teweeggebrachte emoties) zal Uw Hof, indien het deze jurisprudentie wil volgen, in casu op geen andere wijze recht kunnen doen wedervaren aan de objectieve gevolgen — met name gevolgen van psychische aard — die de litigieuze besluiten voor verzoeker hebben gehad. Evenals verzoeker acht ik het niet op zijn plaats een bepaald bedrag te noemen; het Hof kan de schade in goede justitie bepalen.

C — Samenvatting en resultaat

Ik kom zo tot de navolgende conclusies :

In de zaak 18-65 moet het schorsingsbesluit van 25 september 1965 onwettig en het overplaatsingsbesluit van 9 december 1964 nietig worden verklaard. Eveneens zal in de zaak 35-65 nietigverklaring moeten volgen van het besluit van 11 maart 1965 tot openstelling van de door verzoekers vertrek ontstane vacature en van de beide besluiten van de Commissie d.d. 20-21 januari 1965 onderscheidenlijk 15 maart 1965 betreffende het disciplinair onderzoek naar verzoekers gedragingen. Het Hof zal voorts hebben te gelasten, dat het document 123-8 uit verzoekers persoonsdossier worden verwijderd. Ten slotte zal de Commissie moeten worden veroordeeld om aan verzoeker, ter vergoeding van door hem geleden immateriële schade, een door het Hof in goede justitie vast te stellen bedrag te betalen. Nu verzoeker als in hoofdzaak in het gelijkgestelde partij moet worden beschouwd zal ten aanzien van de kosten moeten worden beslist overeenkomstig artikel 69, § 2, van het Reglement voor de procesvoering.